

Kohti digitaalista sosiaalityötä-
mahdollisuudet ja haasteet
vankilasta vapautuvien
henkilöiden kanssa tehtävässä
aikuissosiaalityössä

Tarja Juvonen
VTT, Yliopettaja
Laurea-ammattikorkeakoulu

Lisää sitatteja!

Tausta ja tarkoitus

- Tutkimusprojekti (vtr) "MONITOIMIJAINEN SOSIAALITYÖ VANKILASTA VAPAUTUVAN TUKENA DIGITALISOITUVASSA YHTEISKUNNASSA (VAPAA)"*
- Taustalla havainto siitä, että vapautuvat vangit jäävät usein vaille tarvitsemiaan palveluja ja heiltä puuttuu pääsy hyvinvointialueiden järjestämään sosiaalityöhön.
- Projektikumppanit: Laurea-ammattikorkeakoulu, Itä-Suomen yliopisto, Pohjois-Savon hyvinvointialue ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialue.
- VAPAA-projekti perustuu osatutkimuksiin ja kehittämistyöpajoihin, jotka pohjautuvat yhteiskehittämiseen ja yhteistyöhön aikuissosiaalityön, järjestöjen sekä Rikosseuraamuslaitoksen käytännön toimijoiden kanssa.
- Sovellamme tutkimusperustaista lähestymistapaa (Research-based approach) vapautuvien vankien kanssa tehtävän monitoimijaisen sosiaalityön mallin rakentamiseen.

*Projekti on saanut tukea Sosiaali- ja terveysministeriöltä

Tekeillä oleva artikkeli:

Juvonen, T., Rantanen, T., Rantala, H. & Suonio, M.: *Opportunities and challenges in digital social work with people re-entering society from prison –Qualitative analysis of social workers' views*

Artikkelissa tarkastelemme sosiaalityöntekijöiden käsityksiä digitalisaation merkityksestä vankilasta vapautuvien henkilöiden kanssa tehtävässä aikuissosiaalityössä.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

- Haastateltaviksi valittiin yhteensä yhdeksäntoista (n=19) eri hyvinvointialueilla aikuissosiaalityössä toimivaa sosiaalityöntekijää, joilla oli kokemusta rikostaustaisten asiakkaiden kanssa työskentelystä.
- Tutkijat tekivät haastattelut huhtikuun ja syyskuun 2024 välisenä aikana. Haastatteluista 18 tehtiin verkossa ja yksi henkilökohtaisesti haastateltavan toimistossa. Haastattelut kestivät 46-84 minuuttia, keskimääräinen kesto oli 67 minuuttia. Kaikki haastateltavat olivat suorittaneet sosiaalityön maisterin tutkinnon, ja heillä oli kokemusta vankilasta vapautuvien kanssa työskentelystä. Yhdellä haastateltavalla oli kokemusta 2,5 vuotta, viidellä yli 20 vuotta ja muilla 4-19 vuotta. Haastateltavista 16 oli naisia ja kolme miehiä, ja heidän ikänsä vaihteli 28 ja 68 vuoden välillä.
- Aineisto kerättiin hyödyntämällä laadullista asenneväittämämetsodia (Vesala & Rantanen, 2007).
- Haastattelut olivat puolistrukturoituja ja niissä haastateltaville esitettiin väitteitä aikaisemman tutkimuksen perusteella kiistanalaisiksi todetuista ilmiöistä tai asioista. (Niska ym., 2018.)

Väittämät

1. Digitaaliset palvelut voivat parhaimmillaankin vain täydentää kasvokkain rakennettavaa luottamuksellista asiakas-työntekijäsuhdetta.
2. Digitaalisesti toteutettu vapautumisen valmistelu voi tarjota uusia mahdollisuuksia tukea vankilasta vapautuvia henkilöitä sekä samalla parantaa palvelujen saatavuutta ja tehokkuutta.

Haastateltavia pyydettiin ottamaan kantaa väitteisiin (täysin samaa mieltä/eri mieltä tai varauksin samaa mieltä) ja perustelemaan näkemyksensä.

Analyysi koostui kahdesta vaiheesta: 1) **luokittelusta**, jossa käytettiin sisällön teemoittelua. Luokitteluvaiheessa kiinnitettiin huomiota haastateltavien kantoihin ja esitettyihin perusteluihin. ja 2) **tulkinnasta**, jossa tulkitsevan analyysin kehikkona hyödynnettiin FITTE-mallia (Coomans et al., 2024)

	Väittämä 5	Väittämä 6	
Kanta	Määrä	Määrä	Yhteensä
Samaa mieltä	8	13	21
Samaa mieltä varauksin	4	6	10
Eri mieltä	7	0	7
Yhteensä	19	19	38

Taulukko 1 Väittämien luokittelu kantojen mukaan

Väittämä 5)
Digitaaliset palvelut voivat parhaimmillaankin vain täydentää kasvokkain rakennettavaa luottamuksellista asiakas-työntekijäsuhdetta)

Väittämä 6)
Digitaalisesti toteutettu vapautumisen valmistelu voi tarjota uusia mahdollisuuksia tukea vankilasta vapautuvia henkilöitä sekä samalla parantaa palvelujen saatavuutta ja tehokkuutta.

Fitte-malli (Coomans et al., 2024; Prgomet et al., 2019)

7

Mallin mukaan digitaalisten palvelujen käyttöönoton haasteet eivät liity **teknotologiaan** tai **ihmisiin** sinänsä, vaan siihen, miten hyvin käytetty teknologia soveltuu tiettyyn **tehtävään** ja tietyille asiakkaille ja onko tarjottu palvelu oikeanlainen kyseessä oleville henkilöille.

Mallissa tarkastellaan lisäksi sitä, kuinka tiettyjen henkilöiden tietyn teknologian käyttö tiettyyn tehtävään soveltuu **ympäristön** tarjoamiin mahdollisuuksiin ja haasteisiin.

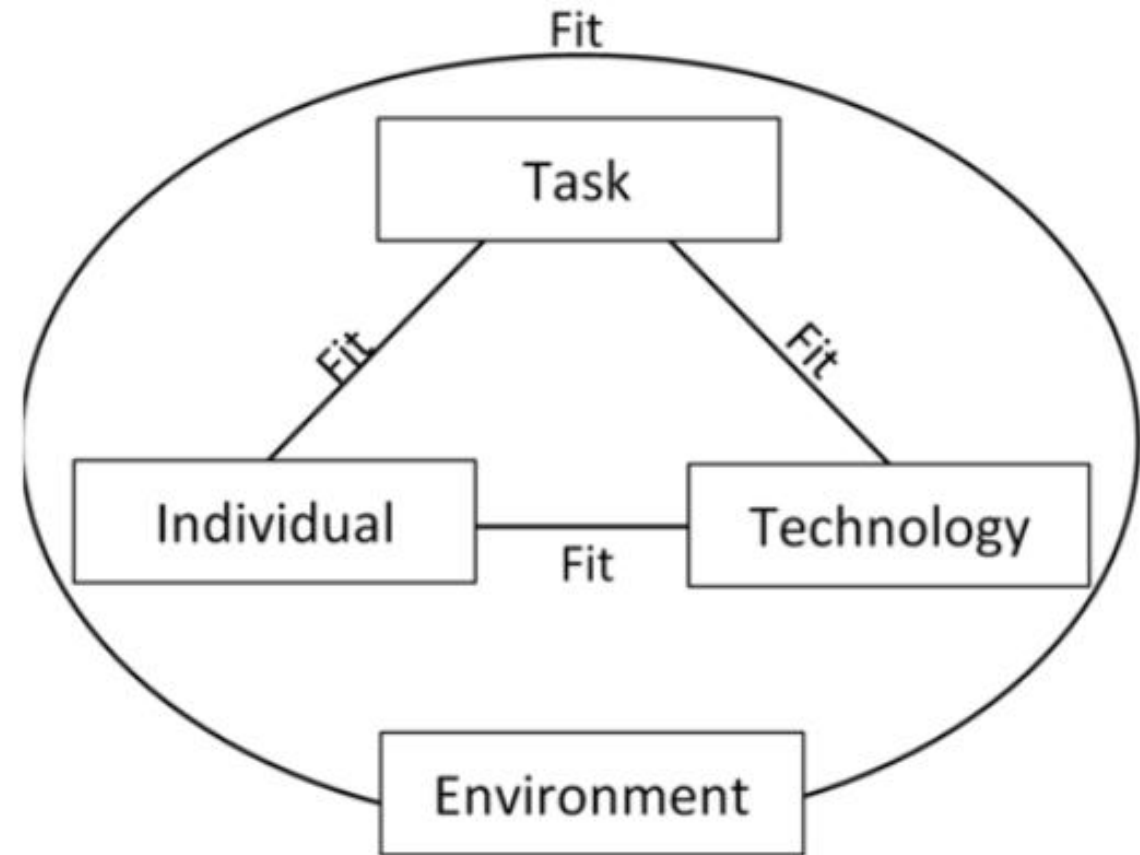

Figure 1 – FITTE Framework: Optimal Adoption and Use of Technology Depends on the Fit between Individuals, Tasks, Technology and Environment.

Sovellus Fitte-mallista (Coomans et al., 2024)

8

- Mallissa keskitytään neljään "fittiin"/yhteensopivuuteen, jotka tässä tutkimuksessa tarkoittavat:

1. **Yksilön ja tehtävän yhteensopivuudella** (The fit between the individual and the task) tarkoitetaan sosiaalityön palveluiden saatavuutta esim. vankeusaikana, niiden aikataulutusta tai tapaa, jolla palveluita toteutetaan (kasvokkaiset/digitaaliset palvelut)
2. **Yksilön ja teknologian välinen yhteensopivuus** (The fit between the individual and technology) viittaa käytettävän teknologian soveltuvuuteen kyseiselle asiakasryhmälle tai sen tietyille osalle sekä digitaalisen osallisuuden haasteisiin.
3. **Tehtävän ja teknologian välinen yhteensopivuus** (The fit between the task and technology) liittyy digitaalisia välineitä hyödyntävän sosiaalityön mahdollisuuksiin ja haasteisiin (digitaalinen sosiaalityö).
4. **Ympäristö/ rakenteet** (The environment fit) kattaa erilaisia sosiaalityöhön, rikosoikeusjärjestelmään ja teknologiseen kehitykseen liittyviä kontekstuaalisia tekijöitä, jotka määrittävät osaltaan digitaalisen sosiaalityön soveltuvuutta kyseiselle asiakasryhmälle.

Fitit voivat olla osittain päällekkäisiä ja niissä on tulkinnavaraisuutta!

Alustavia tuloksia

Yksilön ja tehtävän yhteensopivuus:

10

Digitaaliset palvelut:

- Ovat joskus ainoa tapa kommunikoida asiakkaiden kanssa vankeusaikana (pitkät etäisyydet).
- Mahdollistavat vapautumisen valmistelun vankeusaikana, minkä yksi edellytys on, että vankilasta ollaan ajoissa yhteydessä sosiaalipalveluihin.
- Helpottavat vankien asioiden hoitamista ja tietojen jakamista monitoimijaisessa toimintaympäristössä.
- Mahdollistavat asiakkaan tutustumisen eri palveluihin hyödyntämällä digitaalisia sovelluksia (Teams, Zoom jne.).
- Kysymys siitä, millä tavoin luottamuksen rakentaminen on mahdollista digitaalisesti/ digitaalisessa sosiaalityössä?

Asiakkaiden kohtaamistapa (digitaalinen/kasvokkainen), kuten tarjottavat palvelut, tulisi kuitenkin määritellä asiakaslähtöisesti.

Yksilön ja teknologian välinen yhteensopivuus:

11

- ♦ Digitaalisten palvelujen soveltuvuus kaikille tai joillekin asiakkaille: Esimerkiksi kaikki vankilasta vapautuvat eivät välttämättä ole "digi-ihmisiä", joille verkkopalveluiden käyttäminen on luontevaa. Heiltä saattaa lisäksi puuttua tarvittavia laitteita (puhelimet yms.) ja/tai digitaitoja sekä motivaatiota käyttää digitaalisia palveluita
- ♦ Soveltuu erityisen hyvin tietyille asiakasryhmille, kuten esim. nuorille tai sosiaalisista peloista kärsiville henkilöille, joille kasvokkaiset kohtaamiset voivat olla haasteellisia, ja kirjoittaminen on usein helpompaa kuin itsensä ilmaiseminen suullisesti.
- ♦ Digitaalisten palvelujen etuja: niitä on helpompi järjestää nopeammin, useammin ja kestoltaan lyhyempinä vs. pitkät, täyteen ahdetut ja kuluttavat tapaamiset tai vs. tapaamisaikojen varaaminen.
- ♦ Digitaaliset palvelut ovat osin helpottaneet säännöllistä yhteydenpitoa asiakkaisiin.

Tehtävän ja teknologian välinen yhteensopivuus

- ♦ Teknologia, erityisesti viestintäsovellukset, voivat hyödyttää sosiaalityön kenttää laajasti asiakasvuorovaikutuksessa, asiakkaiden asioiden hoidossa ja yhteydenpidossa yhteistyöverkostojen kanssa. Erityisesti vankilan kanssa tapahtuvan viestinnän helpottuminen on tärkeää.
- ♦ Digitalisaatio on tehnyt sosiaalityöstä ajallisesti tehokkaampaa ja vaikuttavampaa, mutta tehokkuuden lisääntymisellä voi olla myös haittapuolia, mikäli asiakastyö typistyy nopeiksi toimenpiteiksi: "pidetään nopea tapaaminen etänä eikä mitään muuta"
- ♦ Työn tehostuminen kytkeytyy myös työhyvinvointiin (+/-)
- ♦ Osa sosiaalityöntekijöistä koki asiakkaan tukemisen, asiakassuhteen rakentamisen, empatian ja tilanteen arvioinnin vaikeammaksi digitaalisesti kuin kasvokkain.

Ympäristö/ rakenteet:

- ♦ Yhteiskunnan ja (julkisten) palvelujen digitalisoituminen edustaa väistämätöntä kehityksen suuntaa.
- ♦ Digitalisaatio avaa monia mahdollisuuksia, "ilman sitä ei voi enää selvitä". Samalla sosiaalityöntekijöiden on kuitenkin omaksuttava jatkuvasti uusia välineitä ja sopeuduttava haasteisiin, joita uuteen teknologiaan usein liittyy.
- ♦ Palvelujärjestelmän monialaisen ja -toimijaisen yhteistyön haasteisiin liittyen uusia digitaalisia ratkaisuja voidaan pitää edistysaskeleina.
- ♦ Vankeusaikana tieto- ja viestintäteknologian käyttö on rajoitettua

Nostoja edellä esitetystä:

- ♦ Digitaalisten palvelujen hyödyt yleensä:
 - tehokkaampi ajankäyttö sosiaalityössä
 - ja erityisesti vankilassa olevien asiakkaiden osalta
 - sosiaalityö voidaan aloittaa jo vankilassaoloaikana.
 - Luottamuksen rakentaminen digitaalisesti: mahdollisuudet ja haasteet
 - Suomen pitkät maantieteelliset etäisyydet korostavat digitaalisen palvelujen merkitystä: ne voivat parantaa merkittävästi palvelujen saatavuutta
 - Kohti digitaalista sosiaalityötä: mikä on digitaalisten palvelujen soveltuvuus eri asiakasryhmille? Missä määrin ne korvaavat/ täydentävät kasvokkain tarjottavia palveluja tai mahdollistavat sosiaalityön uudenlaisia käytäntöjä
- > Sulautuva sosiaalityö (blended social work)?

Lähteet

- ♦ Coomans, S. K., Virtanen, L., Kaihlanen, A. K., Rantanen, T., Clemens, T. & Heponiemi, T. (2024). Remote mental health services during the COVID 19 pandemic in Finland and the Netherlands: a qualitative study. *Discover Mental Health* 4:30. | <https://doi.org/10.1007/s44192-024-00088-z>
- ♦ Niska, M., Olakivi, A., & Vesala, K. M. (2018). Haastattelumenetelmän tulkinnot sosiaalitieteellisessä diskurssintutkimuksessa: esimerkkinä laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa. *AFinLA-e* 11, 93–113. <https://doi.org/10.30660/afinla.69046>
- ♦ Prgomet, M., Georgiou, A., Callen, J., & Westbrook, J. (2019) Fit Between Individuals, Tasks, Technology, and Environment (FITTE) Framework: A Proposed Extension of FITT to Evaluate and Optimise Health Information Technology Use. Netherlands. <https://doi.org/10.3233/SHTI190322>
- ♦ Vesala, K. M., & Rantanen, T. (2007). Laadullinen asennetutkimus: Lähtökohtia, periaatteita, mahdollisuuksia. In K. M. Vesala & T. Rantanen (toim.), *Argumentaatio ja tulkinta. Laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa* (pp. 11–61).